

Avalikustamise tulemuste kokkuvõte

19. augustil lõppes dokumendi „Mõjude hindamine keskkonnale - meetmete muutmise alused (eelnõu)“ avalikustamine. Kõnealuse dokumendi („kontseptsiooni“) koostamisest ning valmimisest teavitati erinevaid mõju hindamisega seotud osapooli: riigiasutused, omavalitsuste liidud, VVO-d, mõju hindamisega tegelevad ettevõtted, Keskkonnaministeeriumi vaba tahte lepingu partnerid, laiem avalikkus.

Avalikustamine kestis kokku üle kuu aja, kuid tagasisidet laekus märkimisväärselt ka pärast määratletud perioodi lõppemist. Kirjalikku tagasisidet andsid järgnevad asutused, ettevõtted, liidud ja organisatsioonid: Justiitsministeerium; Kaitseministeerium; Kultuuriministeerium (ja Muinsuskaitseamet); Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium; Põllumajandusministeerium, Rahandusministeerium; Siseministeerium; Sotsiaalministeerium; Keskkonnaamet; Keskkonna-inspeksioon; Harju Maavalitsus; SA Säästva Eesti Instituut, Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna Keskus; Eesti Roheline Liikumine; AS Maves; Ramboll Eesti AS, OÜ Inseneribüroo Steiger. Samaaegselt toimus konsultatsioon ka osalusveebis (osale.ee), mille veebilehel avaldas arvamust üks kodanik. Lisame, et Justiitsministeerium edastas ka keskkonnaseadustiku ning ehitus- ja planeerimisseadustiku eelnõude väljatöötamise töögruppide arvamused.

Üldjoontes võib tagasiside jagada kaheks: ettepanekud ja märkused eelkõige dokumendi kui terviku kohta ning ettepanekud ja märkused konkreetse meetmega seonduvalt (keskkonnamõju hindamine ja keskkonnamõju strateegiline hindamine, vastavalt KMH ja KSH). Samas esines ka kirju, kus lihtsalt avaldati toetust dokumendiga kavandatu rakendamiseks. Küll märgiti aga enamikes vastustes, et efektiivsuse suurendamiseks vajab praegune süsteem põhjalikke muudatusi.

Järgnevalt on antud lühiülevaade tagasisidest kontseptsioonis toodud parandusmeetmete osas, mille kohta erinevad osapooled esitasid ka kõige rohkem märkusi ja kommentaare.

Kuna kõnealuse dokumendiga kavandatakse laiaulatuslikke muudatusi praeguses mõju hindamise menetlustes (eelkõige seoses otsustaja ja järelevalvajaga), rõhutati korduvalt vajadust põhjalikult analüüsida kavandatavate muudatuste eeldatavat mõju halduskoormusele ning finantsressursside vajadusele. Otsustajal peab olema liidriroll kogu protsessis: menetluse juhtimine (korraldamine), aga ka sisuline panustamine. Siinkohal juhti aga tähelepanu otsustaja pädevuse aspektile, eelkõige kohalike omavalitsuste kontekstis (vastavate pädevate töötajate vähesus või puudumine, piiratud finantsressurssid jmt). Samuti viidati praegusele praktikale, mille kohaselt kohalikud omavalitsused kui otsustajad pigem ikkagi vajavad abi menetluste läbiviimisel. Samas tehti aga näiteks ettepanek, et kui otsustajaks on Keskkonnaamet või Keskkonnaministeerium, siis sellisel juhul võib KMH järelevalvaja institutsioonist loobumine olla mõistlik.

Laiaulatusliku konsultatsiooniprotsessi (kaasamis- ja koostööpõhine lähenemine) sisseseadmisele avaldati toetust. Samas lisati, et see tuleks õiguslikul tasandil väga täpselt reguleerida (nt aspektid nagu asutuste sisendi andmine ning selle arvestamine/arvestamata jätmine, kooskõlastuse vorm, konsultatsioonide korraldamine, vaidlustamisvõimalused jmt). Eesmärgiks on see, et kõik asjaomased asutused oleksid kaasatud ning motiveeritud protsessis sisuliselt osalema. Märgiti, et kavandatud tegevuse KMH vajalikkuse väljaselgitamisel võiks ka toimuda konsultatsioon pädevate asutustega (eelkõige jällegi kohaliku omavalitsuse kui otsustaja kontekstis).

Kavandatud parandusmeetmete elluviimiseks tuleks nii otsustajate kui ka kõigi teiste asjaomaste osapoolte pädevuse suurendamiseks järjepidevalt ning eesmärgipäraselt korraldada koolitusi, koostada juhendamaterjale, teostada asjakohaseid uuringuid, anda tagasisidet süsteemi toimimisest jmt. Seejuures on oluline just pikema perspektiiviga koolitus- ja arendusplaani koostamine, mille üheks osaks oleks ka finantsressursside vajaduse määratlemine.

Mõjuhindamise registri kasutuselevõtule avaldati suurt toetust. Praktikas väga vajalikuks osutuv register tagaks avalikkuse kaasamise ja kõigi osapoolte ligipääsu teabele. Tehti ettepanekuid, et register võiks olla seotud teiste ruumiandmetega, et oleks võimalik ka andmekogude vaheline infovahetus. Kuna rõhutati vajadust suurendada otsustaja pädevust seoses eelhindamisega (st sisulise ja korrektselt kaalutud otsuste tegemine), siis võiks register olla oluline abivahend ka antud kontekstis. Lisaks registrile võiks erinevate osapoolte pädevuse suurendamisega seotud tegevustesse panustada ka nn mõjuhindamise komisjon, kui see moodustataks Keskkonnaministeeriumi juurde.

Mõju hindamise dokumentatsiooni sisukamaks muutmine tõstaks eelkõige nn üldist kvaliteeti, kuid aitaks ka järgnevatel etappidel paremini tööd korraldada ning vältida osapooltevahelisi arusaamatusi. KMH programm kui lähteülesanne peab võrreldes praegusega muutuma sisukamaks: KMH ulatus, hindamismetoodika, vajalikud uuringud jmt aspektid. Kui rääkida senisel kujul KSH programmi kaotamisest, siis KSH sisu oleks võimalik määrata algatamise otsuses (KSH eesmärk ja ulatus), kuid tuleb tagada, et ka avalikkus ja mõjutatud isikud saaksid osaleda KSH protsessi ülesehituses. Samas on aga tegemist ikkagi strateegilise planeerimisdokumendi koostamise algetapiga, mistõttu ei pruugi praeguse süsteemi kitsaskohad laheneda. Samuti juhiti tähelepanu sellele, et kontseptsioonis tuleks käsitleda ka hüvitusmeetmete-teemat (s.o hüvitus isikutele arendaja tekitatud keskkonnahäiringu talumise ja kahju kannatamise eest) ning keskkonna- ja seirenduete määramise teemat.

KMH eksperdi litsentsisüsteemi võimaliku muutmise ning KSH eksperdi võimaliku registreeringu sisseseadmise kontekstis märgiti, et otstarbekas on ikkagi sisse seada üks lahendus, st kas litsents või registreering. Samuti tuleks täpsustada ekspertide kvalifikatsiooninõudeid, eelkõige kultuuri-pärandi ja tervise valdkonnaga seonduvalt – ekspertidel on kvaliteetse KMH/KSH tagamisel väga oluline roll. Samas esines ka arvamusi, et praegusest litsentseerimissüsteemist tuleks hoopis loobuda. Ekspertide pistelise kontrolli võimalikkus ja selle reguleerimine nõuab aga põhjalikku analüüsi. Kavandatavate parandusmeetmete rakendamiseks tuleb muuta ja täpsustada ka teiste mõju hindamisega seotud osaliste ülesandeid, sh kõigi protsessis osalejate vastutuse parem reguleerimine.

Kuigi strateegilise planeerimisdokumendi koostamise ja KSH ühildamise probleem on pidevalt aktuaalne, laekus selle kohta oodatust vähem kommentaare ja ettepanekuid. Arvatavasti võib seda põhjendada asjaoluga, et dokumendi lisades esitatud menetluste ülesehitused olid suhteliselt suure üldistusastmega (st need ei olnud nõo paragrahvi-põhised lahendused). Kuna tegemist on komplitseeritud teemaga, nõuab see põhjalikku analüüsi ja koostööd erinevate asjaomaste osapooltega. Küll avaldasid Siseministeerium ning Rahandusministeerium toetust kontseptsioonis toodud eesmärgile suurendada strateegiliste planeerimisdokumentide ja KSH ühildamist. Ühildamine ei seisne ainult menetlusetappide kokkusobitamises, vaid strateegiliste planeerimisdokumentide koostamise ja KSH sisulises integreerimises. KSH kohustuslikkusega dokumentide ammendatavat määratlemist (ja selle seaduslikkust) peetakse aga küsitavaks.

Lähtuvalt avalikustamise käigus saadud tagasisidest võib kokkuvõtteks väita, et kontseptsiooniga kavandatavate põhimõtteliste muudatuste osas ollakse üldiselt toetaval seisukohal. Siiski tuleb dokumenti veel oluliselt täpsustada ja täiendada (eelkõige parandusmeetmete konkretiseerimine). Samas ei tohi aga jätta tähelepanuta võimalikke riske ning vajalikke leevendusmeetmeid.

Mõju hindamise süsteemi olulisel muutmisel tuleb lähtuda terviklikust arenguvisionist, edasise töö osas tuleks aga määratleda konkreetset etappi (eesmärgid) süsteemi parendamiseks. Meeldiv on tõdeda, et mitmed osapooled avaldasid valmisolekut koostööks.

Keskkonnaministeeriumi keskkonnakorralduse osakond tänab kõiki tagasiside eest!

03.09.2010